

Duizend- en miljoenpoten (Chilopoda en Diplopoda) uit Overijssel

door

C. A. W. JEEKEL

(*Instituut voor Taxonomische Zoölogie (Zoölogisch Museum), Amsterdam*)

Als voortzetting van ons faunistisch onderzoek in de oostelijke provincies van ons land verzamelden mijn vrouw en ik van 28 augustus tot 1 september 1972 op een 23-tal vindplaatsen in Overijssel. Doel was ook in dit geval de nog uiterst spaarzame gegevens over de fauna van deze provincie een flinke uitbreiding te bezorgen. Dat dit geen overbodige luxe was blijkt wel duidelijk uit het feit dat tevoren slechts op vijf vindplaatsen verzameld was en dat slechts drie soorten Chilopoda en twaalf soorten Diplopoda bekend waren.

Omdat een overwegend deel van de beschikbare gegevens op de fauna van het noordwestelijke veengebied betrekking had, beperkten wij ons, mede met het oog op de korte duur van ons verblijf, tot het diluviale deel van de provincie.

Aan soorten vonden wij tijdens onze excursie 14 duizendpoten en 8 miljoenpoten, en het totaal voor Overijssel bedraagt thans respectievelijk 16 en 14.

De bezochte vindplaatsen volgen hieronder; de nummers tussen haakjes corresponderen met die op het bijgevoegde kaartje.

(1) Gem. Steenwijkerwold, Fredesheim, eikenhakhout, 28.VIII; (2) Gem. Staphorst, IJhorst, de Witte Bergen, loof- en naaldhout, 28.VIII; (3) Gem. Avereest, Balkbrug, loof- en naaldhout, 28.VIII; (4) Gem. Hardenberg, Duffelerveld, eikenhakhout en heide, 31.VIII; (5) Gem. Gramsbergen, Engelandse bos, middelhoog eikenbos, 31.VIII; (6) Gem. Dalfsen, Milligen, eiken-berkenbosje, 29.VIII; (7) Gem. Ommen, Junne, hoog eikenbos, 1.IX; (8) Gem. Ommen, Beerzerzand, loof- en naaldhout, 1.IX; (9) Gem. Ommen, Nieuwe Brug, eikenhakhout, 1.IX; (10) Gem. Wijhe, De Gelder, hoog loofbos, 29.VIII; (11) Gem. Raalte, Luttenberg, loof- en naaldhout, 29.VIII; (12) Gem. Raalte, Schoonheten, hoog loofbos, 29.VIII; (13) Gem. Hellendoorn, Schuilenburg, loofbos, 30.VIII; (14) Gem. Wierden, De Haarboer, loofbos, 30.VIII; (15) Gem. Wierden, Zeendam bij Enter, hoog loofbos, 30.VIII; (16) Gem. Tubbergen, Baasdam, loof- en naaldhout, 31.VIII; (17) Gem. Tubbergen, Vasse, loof- en naaldbos, 31.VIII; (18) Gem. Denekamp, Singraven, loofbos, 31.VIII; (19) Gem. Oldenzaal, eiken-berkenbos, 31.VIII; (20) Gem. Losser, Duivelshof, hoog eikenbos, 31.VIII; (21) Gem. Olst, de Haere, hoog loofbos, 29.VIII; (22) Gem. Diepenheim, Nijenhuis, loofbos, 30.VIII; (23) Gem. Haaksbergen, bij Oostendorpermolen, eikenhakhout, 30.VIII.

Na verwerking van de nieuwe vondsten is de lijst van duizend- en miljoenpoten als volgt. Van speciaal belang zijn de vondsten van *Cryptops parisi*, *Lithobius dentatus*, *L. aulacopus*, *L. pelidnus*, *Glomeris marginata* en *Tachypodoiulus niger*.

Duizendpoten

SCOLOPENDRIDA

+ *Cryptops hortensis* (Donovan). Vindplaatsen: 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 23.

Overijssel, met de 23 nieuwe vindplaatsen (dichte stippen) en de 5 oude vindplaatsen (open stippen): Giethoorn, Kampen, Ommen, Denekamp en Volthe.

+ *Cryptops parisi* Brölemann. Vindplaats: 12. Een exemplaar werd gevonden tezamen met enkele exemplaren van *C. hortensis*, zodat blijkbaar *parisi* en *hortensis* elkaar niet uitsluiten. Het is niet duidelijk hoe deze vondst opgevat moet worden. *C. parisi* is gewoon in Zuid Limburg, en werd voorts gevangen bij Berg en Dal bij Nijmegen, en in Abcoude. Zeer recent is voorts een vondst in Amsterdam. Het lijkt geen enkele twijfel dat deze laatste vondst, en die in Abcoude verklaard moeten worden als het resultaat van passieve verspreiding. Ten aanzien van de vindplaatsen Berg en Dal en Schoonheten is dat lang niet zeker, en nader onderzoek in het oosten des lands zal uitsluitel moeten geven.

GEOPHILIDA

+ *Schendyla nemorensis* C. L. Koch. Vindplaats: 20. Opvallend zeldzaam, wat kennelijk een gevolg van het seizoen is. In de Achterhoek vonden wij het jaar te voren in het zelfde jaargetijde geen enkel exemplaar op 30 vindplaatsen.

+ *Strigamia acuminata* (Leach). Vindplaatsen: 1, 13, 21.

Pachymerium ferrugineum (C. L. Koch). Was bekend van Giethoorn, en werd nu niet gevonden omdat geen moerassen werden bezocht.

+ *Brachygeophilus truncorum* (Bergsoe & Meinert). Vindplaatsen: 2, 3, 9, 10, 12, 15, 20, 21.

LITHOBIIDA

Lithobius forficatus (L.) Vindplaatsen: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 23. Was eerder bekend van Kampen en Ommen.

+ *Lithobius dentatus* C. L. Koch. Vindplaatsen: 10, 23. Gezien de frequentie waarin wij *dentatus* in de Achterhoek tegenkwamen, één derde van het aantal bezochte vindplaatsen, is de betrekkelijke zeldzaamheid in Overijssel wel erg opvallend.

+ *Lithobius melanops* Newport. Vindplaatsen: 10, 11, 12.

+ *Lithobius aulacopus* Latzel. Vindplaatsen: 15, 16, 17.

+ *Lithobius erythrocephalus* C. L. Koch. Vindplaatsen: 4, 5, 8. Deze soort treedt soms lokaal in betrekkelijk grote aantallen op. Een dergelijke vindplaats troffen we in het Engelandse Bos.

+ *Lithobius pelidnus* Haase. Vindplaats: 20.

+ *Lithobius calcaratus* C. L. Koch. Vindplaatsen: 2, 4, 5, 17, 20.

Lithobius curtipes C. L. Koch. Was bekend van Giethoorn. Is een bewoner van vochtige biotopen, die door ons ditmaal niet werd gevonden.

+ *Lithobius crassipes* L. Koch. Vindplaatsen: 1, 3, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22.

+ *Lithobius microps* Meinert. Vindplaats: 21.

Miljoenpoten

GLOMERIDA

Glomeris marginata (Villers). Vindplaats: 23. Hoewel wij reeds op de hoogte waren van het voorkomen van deze soort in Overijssel, bleven de vondsten beperkt tot één vindplaats die nauw aansluit bij de eerder vastgestelde vindplaatsen in de Gelderse Achterhoek. Het spreekt vanzelf dat bij verder faunistisch onderzoek het aantal vindplaatsen van *Glomeris* in Overijssel zal toenemen, maar het is nu toch reeds duidelijk dat de soort in Overijssel veel zeldzamer is dan in de Achterhoek en op het oostelijk en zuidelijk deel van de Veluwe. Dit opvallende verschil in algemeenheid geldt trouwens ook voor het voorkomen van *Lithobius dentatus*, een duizendpoot die wij niet zelden in de Achterhoek samen met *Glomeris* in één biotoop aantreffen.

POLYDESMIDA

Polydesmus denticulatus C. L. Koch. Vindplaatsen: 2, 12, 22. Was reeds bekend van Giethoorn en Ommen.

CRASPEDOSOMATIDA

Craspedosoma rawlinsii Leach. Vindplaatsen: 3, 12. Was reeds bekend van Giethoorn.

JULIDA

+ *Nemasoma varicorne* C. L. Koch. Vindplaatsen: 13, 15.

Proteroiulus fuscus (Am Stein). Vindplaatsen: 3, 4, 6, 12, 21. Vroeger reeds gevonden bij Giethoorn en Ommen.

Cylindroiulus nitidus (Verhoeff). Bekend van Kampen en Denekamp, maar tijdens de excursie niet weer gevonden.

Cylindroiulus coeruleocinctus (Wood) (= *teutonicus* Pocock). Was bekend van Kampen.

Cylindroiulus punctatus (Leach) (= *silvarum* Meinert). Vindplaatsen: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 12, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23. Was bekend van Giethoorn en Ommen.

Cylindroiulus latestriatus (Curtis) (= *frisius* Verhoeff). Was bekend van Giethoorn.

Julus scandinavicus Latzel. Vindplaatsen: 4, 7, 14. Was reeds bekend van Ommen en Denekamp.

Microiulus laeticollis (Porat). Was bekend van Giethoorn, en zal in Noordwest Overijssel wel algemeen in moerassen voorkomen. Door ons ditmaal niet gevonden.

Chromatoiulus projectus (Verhoeff). Was bekend van Denekamp en Volthe, maar werd ditmaal niet gevonden.

Ommatoiulus sabulosus (L.) (= *Schizophyllum* s.). Evenals de vorige soort bekend van Denekamp en Volthe, en voorts van Ommen, maar op onze tocht nu niet gevonden.

+ *Tachypodoiulus niger* (Leach) (= *albipes* Koch). Vindplaats: 20. Een interessante uitbreiding van het bekende areaal van deze soort in noordelijke richting, nadat wij vorig jaar reeds een vondst bij Winterswijk registreerden.

Summary

A list of the centipedes and millipedes of the Dutch province of Overijssel, largely based on recent collecting.

Naschrift

Nadat dit stuk naar de redactie was gezonden ontving ik van ons medelid de heer J. M. KOESE te Losser, materiaal uit het Aamsveen, Gem. Enschede, verzameld op 14.IV.1973. Hierin trof ik een aantal soorten aan die ik hier volledigheidshalve vermeld: *Cryptops hortensis*, *Brachygeophilus truncorum*, *Lithobius forficatus*, *L. crassipes*, *Proteroiulus fuscus*, en *Cylindroiulus punctatus*. De vindplaats, aan de Duitse grens ten Z.O. van Enschede, kon niet meer op de kaart worden aangeduid.